

Дівчатка
Оксана Стефанівна Забужко

Тут могла б бути ваша реклама
Майже про всіх людей, що відіграли в її житті хоч трохи варту окремого епізоду ролю, в Дарки зберігся перший спогад – схований у пам'яті, як на дні шухляди, моментальний знімок іншого, чужого, за Бог його зна якими й прикметами з місця вирізненного, вихопленого оком з-поміж багатьох, з безладно захарашеного тла решти світу – як нехибна обіцянка майбутнього. Розкладені в ряд, ці знімки явили б низку найрозмаїтіших і найнесподіваніших ракурсів. А проте, скільки б не порпалася в пам'яті, Дарка ніколи не могла знайти там уперше побачену Ленцю.

Ленця не прийшла ззовні – вона розвинулася зсередини Дарки, як її власний орган. Як дочасно приспаний ген спадкової хвороби.

Оксана Забужко

Дівчатка

оповідання зі збірки «Тут могла б бути ваша реклама»

Дарка вгледіла її в тролейбусі – червневому, пітному, переповненому людьми й їхніми запахами: солодкаво-нестерпним, майже покійницьким – жіночим, і тяжким, трохи чи не кінським, зате, на диво, зовсім стравним і навіть, коли довго стояти впритул, збудним – чоловічим, – і от водномить усі запахи вимкнулись, зостався тільки тонко обведений світлом – до проявлених персикових ворсинок – дівочий профіль на сонячній стороні тролейбуса, весь такий кутастиий, наче в натурниці Брака: із загонистим підйомом вилиць, із делікатною кирпою носика, з по-мулатськи віддутими губенятами й гострим немовлячим кулачком підборіддя, – примхлива, ламка геометрія, що ніби раз у раз вихоплюється творцеві з-під олівця і від одного погляду на яку заходиться серце, – як у дитинстві, коли береш до рук новісіньку ялинкову іграшку (...пам'ятаю, то була сліпучо-біла балерина в застиглому спурхові пачки і якомусь немислимо вигинистому легато скляних рук і ніг, таких тендітних і крихітнопалих, що доторкнутись до них своїм брутальним п'ятирічним пальчищем уже означало осквернити): такі обличчя катапультиються у світ мовби вмисно на те, щоб розворушити в нас нормально притуплене відчуття крихкості живого, – і ще й ця по-підлітковому непропорційно довга (уже не Брак – Модільяні) шия настороженого оленяти (оленя – від Олена: казати Лена, Ленка чи Леночка, як казали всі, Дарці не повертався язик: Лена – це Ленка-пенка й нічого більше, а ці заломы й кути, ці лінії, що тягнуться надсадно, от-от увірвуться, – це щось зовсім, зовсім іншого...), таку саму шию Дарка запам'ятала в розстебнутому на два верхні гудзики (комірець штивний і також гострокутній, двокрилком розкинутий урозхрист по плечах: мода сімдесятих) виріжку шкільної форми, – ах, Ленця, Леник-Оленятко, у кабінеті хімії її місце було коло вікна, і

світло так само падало їй на обличчя й шию, аж до темної западинки під другим гудзиком, що глибшала, коли вона нахилила голову, підставляючи сонцеві персиковий пушок на лівій щоці, – і щойно тут Дарці клацнуло, що це не може бути вона, що тій, правдивій Ленці-оленяті мало б бути, як і їй же самій, порядно за тридцять, – і все-таки якимось дивом це була вона, повернена наново у своїй навіть-не-двадцятилітній, вічно-підлітковій довершеності: врода кожної жінки має (як кожна статура – ідеальний розмір, щодо якого кілограмом більше чи менше – все на гірше), свій від роду запрограмований ідеальний вік – той, у якому розкривається найповніше і який може промчати водномить, як у пустельних квітів-ефемерид, а може в щасливій незмінності тривати роками, залежно від догляду й поливання (так оптимістично міркує собі Дарка, чиї видатки на поливання, тобто на креми й лосьйони, віднедавна почали перевищувати видатки на одяг), – Ленці згори однозначно приділено було підлітковий сайз, і хто знає, на що потім перетворило її життя? Ленця, оленятко. Отроковиця – ось точне слово.

Ленця-не-Ленця з сонячної сторони тролейбуса врешті відчуває, що на неї дивляться, й повертає голову (метеликовий стріп повіками, погляд гострий, як виставлений уперед лікоть: дивись, казала Ленця, швидко-швидко закриваючи рукав, дивись, які гострі, хочеш помацати?... І ось тут теж... – відслоняючи коміра, ще дужче, схарапудженіше витягаючи шию, щоб продемонструвати свої кубістично насторчені ключиці: затамований віддих, погляд завмерлий, чужий і трошки зляканий – чи то власною довірливою відвагою, чи своїми непередбачуваними діями: любиш, не любиш, плюнеш, поцілуєш?...). Звичайно ж, це не вона, і ця не таке вже й дівчисько, як видавалося в профіль, – Дарка відводить очі, чорно туплячись за вікно, де якраз вигулькує з-поміж поплямленої сонцем зелені Маріїнського парку кам'яний бовванчик Ватутін, тупо-округлий, лисий і самовдоволений, – скульптурний епіграф до цілої хрущовської доби: ровесничок, подумки форкає Дарка, і цієї самої миті нагло розуміє, що на шкільний збір випускників (цупка листівка-розгортка із золотим тисненням «Запрошення», вийнята позавчора з поштової скриньки і непевно відкладена набік – буде ще час подумати...) вона таки, хай йому грець, піде, хоч її й наперед підмлює від нудьги: що може бути цікавого в цьому жалюгідному акті самоствердження, кожного зокрема, перед лицем власного отроцтва, що цікавого в сивіючих і лисіючих дядьках, радих на часинку обернутись на хлопчаків, і штучно вистроєних цьотках, які крадьки ревниво пасуть зором твої зморшки в надії, що в них їх куди менше?... Але вона піде – що б не сталося з Ленцею-оленятком, вона мусить це знати.

* * *

Одного разу Дарці потрапила на очі стаття якогось американського гендерного мудрагеля, де ледве не за аксіому стверджувалося, буцімто хлопчики більше «competitive», [1 – Схильні до змагання.] а дівчатка, навпаки, більше «cooperative». [2 – Схильні до співпраці.] Тільки хлопчик міг із легким серцем зблягузкати таку дурницю. В чистому вигляді боротьба за владу – не за дивіденди у вигляді оцінок (еквівалент пізнішого фінансового успіху), не за увагу протилежної статі (та ще себе такою не усвідомила) і навіть не за зірвані оплески на шкільній ялинці (що насамперед тішать марнославно батьків і тільки в другу чергу нарощують м'язи твоєму власному), – а саме за владу як таку, в її майже-бездомішковій, мов той сухий спирт, і тим особливо наркотизуючій формі: за

виключне й неподільне право вести за собою цілий клас – хоч з уроку на спортмайданчик, хоч після уроків – на котячий концерт під вікно неприємної тобі «жиропа» з першої партії, що на перервах знай жує принесені з дому бутерброди в проолієному папері, а потім лише на підручниках гідкі масні плями, – байдуже, куди, байдуже, на добре чи на зле, бо різниці між добром і злом не існує, як взагалі не існує її при всякій абсолютній владі, – ця боротьба, окрім як у первісних племен, найчастіше подибується таки серед дівчаток – від восьми до дванадцяти років. Потім, хвалити Бога, в них з'являються інші, цивільніші клопоти.

На той час, коли в їхньому четвертому «Б» з'явилась Ленця, Дарка вже мала за собою біографію, цілком гідну майбутнього кримінального або політичного лідера (межа між цими двома, як відомо, вельми плітка й визначається не вдачею, а обставинами): аж дві дівчинки з її класу мусили змінити школу, одна навіть посеред навчального року – чорнява Римочка Браверман із величезними просинцево-білими бантами в лиснучих косах, яку батьків шофер підвозив до школи службовою, так само лиснучою чорною «Волгою», а після уроків нею ж відвозив на музику. В Римочки був гладкий самовпевнений задок і презирливий рот із плавким переходом у воло, від неї пахло домашньою ванільною здобю, канікулами в Гаграх, конфіскованим у третьому поколінні антикваріатом і п'ятикімнатною квартирою в будинку, спорудженому військовополоненими, – життєвий старт, що аж ніяк не сприяє розвиненому інстинкту самозбереження, так що саме від Дарки, яку необачно спробувала була потрактувати з усією, засвоєною з дому, питомою зневагою до чужих, у п'ятикімнатну квартиру з конфіскованим у третьому поколінні антикваріатом не вхожих, довелося Римочці отримати перший урок на виживання в суспільстві, де ні дідусь-прокурор, ні тато-директор уже не годні були забезпечити їй того єдиного, що вартувало: доброякісної п'ятої графі, – після того, як нацькований Даркою гурт однокласників, включно, до речі, з рудим Мішею Хазіним і Маринкою Вайсберг, прогнав її від школи до самого поставленого військовополоненими під'їзду, в одну душу скандуючи «Жид-жид, по верьовочке бежит!», і Римочка справді бігла, отим самим вічним жидом усіх Треблінки, підкидаючи водномить жалюгідно позбавленим самовпевненості, наче спущений м'яч, задком, а на завтра на уроці цілий клас тихенько дзумчав собі під носа, так що відверненій до дошки вчительці чутно було лиш монотонний низький гул, ніби класну кімнату раптом виповнили джмелі: «Жи-дов-ка, жи-дов-ка, жи-дов-ка...» – «ж-ж» виходило особливо жирним, густим, відворотним, «Та випустить же нарешті цю осу, де вона?!» – дратувалася вчителька, і оса вшухала, а тоді Римочка нагло скочила на ноги з істеричним вереском: «Апять! Вот, ані апять!» – і ридючи вибігла за двері: після цього, хоч би чим там погрожував школі Браверман-старший, хоч би скількох батьків викликалося на «розборку», зоставатися в класі й далі високо нести в ньому свої крохмальні банти-пропелери Римочці вже ніяким побитом не випадало. Дарка сама була оглушена й налякана Римоччиним неочікуваним заламанням, до того істеричного крику все було ще для неї достатньо бездумною, азартною грою на підкорення, і кілька днів потому вона пролежала вдома з безпричинною температурою, не вміючи нічого пояснити батькам, – головна мука полягала на тім, що Римочка, пихата й ненависна, з її постійним пханням у старости й сандружинниці, з тою гідливо відкопленою губою, з якою (явний спадок дедушки-чекіста, чого Дарка натовді оцінити ще не вміла, але нутром реєструвала непомильно) розглядала, чергуючи, вимашчені чорнилом пальці дітлашні й відсилала «мити руки з милом», з її методичною зубрьожкою й нескаламученою впевненістю у власній досконалості – аж навіть раз

мимохідь, знехотя зроненим про Дарку, що та, бачся, «теж відмінниця» («Це ти – теж!» – негайно відреагувала доглибно обурена Дарка), з її лиснючими сатиновими нарукавниками й змінним взуттям у спеціальній рожевій торбинці – також рожевими, як у маленької принцеси, справжніми черевичками на підборах: «У тебе таких нет і не будет, это мне папа привёз із Копенгагена», – ця Римочка зненацька виявилась дитиною, такою самою, як і Дарка, і через неї, Дарку, ця дитина кричала од горя. Тато з мамою теж перестрашились: Дарка почала стогнати уві сні. Вона б радо помирилася з Римочкою, перепросила б і втішила, якби знала, як, – досвід замирень у неї був тільки з мамою й татом, які, що б не траплялося, вкінці завжди опинялися в позиції душ пастирів – мовляв, іди і більше не гріши, – і можна було бігти гратися вистрибом, з легким серцем, з хутко висихаючими – сонечко після грози – слізьми, а тут щось було зламане, непоправно і назавжди, – в Римочці, в світі, в ній самій, і з вилому, як із дірки в паркані, повзла й клубочилася густа, гаряча коричнева тьма, – а коли гарячка спала й Дарка знов пішла до школи, Римочки в їхньому класі вже не було.

Віддаленим наслідком цих подій можна вважати те змішане почуття вини й сорому, що звідтоді незмінно заповняло Дарку при зустрічі з кожним євреєм і сьак-так розсмоктувалося тільки при ближчому, вже таки особистому знайомстві. Прямим, незабарним наслідком стала Дарчина прищухлість, сумирність і глибоководне занурення в книжки (саме тоді розпочався в неї період запійного читання) – аж до кінця навчального року. А з початком нового в класі з'явилась новенька.

* * *

Майже про всіх людей, що відіграли в її житті хоч трохи варту окремого епізоду ролі, в Дарки зберігся перший спогад – схований у пам'яті, як на дні шухляди, моментальний знімок іншого, чужого, за Бог його зна якими й прикметами з місця вирізненного, вихопленого оком з-поміж багатьох, з безладно захаращеного тла решти світу – як нехибна обіцянка майбутнього. Розкладені в ряд, ці знімки явили б низку найрозмаїтіших і найнесподіваніших ракурсів – від блискавичного поцілання навпроти себе очима в очі, що викреслює межі двома вольтовою дугою найкоротшого зв'язку (очі сині, очі сірі, очі зелені, всі з однаковим заворожливо-скляним блиском старовинного кришталю – все чоловічі очі: втім, як знати, які в цьому у тебе?), – і до зроблених ніби прихованою камерою, коли об'єкт іще тебе не бачить і не підозрює, що йому судилося кимось для тебе стати, – ракурси профільні, у три чверті й навіть зі спини, точніше, з потилиці: потилиці часом бувають несамовито виразні. А проте, скільки б не порпалася в пам'яті, Дарка ніколи не могла знайти там уперше побачену Ленцю.

Ленця не прийшла ззовні – вона розвинулася зсередини Дарки, як її власний орган. Як дочасно приспаний ген спадкової хвороби.

* * *

Що Дарка запам'ятала – це Ленчині капронові колготки: більшість дівчаток у класі ще носила бавовняні, білі й коричневі, побрижені або пухирями повіддувані на колінах і чомусь вічно, о прокляття планового виробництва,

заглибокі в промежині (чи соціалізм поклав був собі за мету плекати виключно коротконогих і підозріло череватих маленьких дівчаток?), а тому вічно зі звислою з-під спіднички ледь не до колінець матнею, так що всім, і найперше самій власниці, здавалося, наче колготки от-от спадуть, і так і минуло наше дитинство – в Країні Спадаючих Колготок; малюки, ті просто раз у раз задирали спідничку й діловито «підтягали штани», один раз «жиропа» Алла, та сама, з першої парти, зробила таке трохи не в четвертому, коли її викликано до дошки, – жест природнісінький, усе'дно що закасати рукави або пригладити волосся, але в четвертому її вже обреготали на все горло, хлопчиська мало з парт не падали, тицяючи пальцями, і дівчатка зрадницьки підхихикували й собі, і може, тим Дарці так запам'яталися Ленчині ноги – довгі, беззахисно цибаті ноги новонародженого оленяти, але облиті, як засмагою, щільно й гладенько – ані бганоцьки – тонким прозирчастим покривом: в заллятому вранішнім сонцем класі вони здавалися золотими, – Ленця мов не мала дитинства, не мала з чого виростати, всі дрібні, на позір непримітні жіноцькі навички самоукшталтування, на засвоєння яких, однак, кладеться ціле отроцтво (а дехто й кавалок юности пригрібає) – всі ті вискубування брівок, перемирення на себе різних стрижок («гаврош», «сесун» – пташина мова, уже неврозумлива для хлопців), лак-із-цяточками, лак-із-квіточками, аж нарешті в десятому, слава-тобі-Господи, нормальний колір, – все воно якось від роду було при ній, невід'ємне від її раз і назавше прецизно-акуратно вималюваної вже-готовою, ламкої золотогої постаті – Брак? Модільяні? Ні, Пікассо: дівчинка-на-кулі.

Ленця. Ленця, любов моя.

І ще про ноги згадує Дарка: той нестерпний нутряний опік, що згодом навчаєшся впізнавати як ревності, коли англійка (і таки справді мов живцем скопійована з гротесково-пісних, пласких, і безформних, і безрозмірних віком англійок Мопассана, що ним Дарка натоді вже потай запихалася) ставить Ленцю в куток: вчителі, тобто вчительки (а з мужчин один лиш фізкультурник у них, здається, й був?...), так ось, учительки її чогось рішуче недолюбливали, і чого б то? – і Ленця стоїть там у своїй куценській формі на виду в цілого класу, злегка розгойдуючись на золотих оленячих ногах, і Маринка Вайсберг шепоче до Дарки – а правда, в Ленки ноги красиві? Дарка кривиться: це тема не до обговорення, а Маринка далі своєї: довгі, мовляв, – мої аж на дванадцять сантиметрів коротші, ми з нею мірялися, знаєш, як треба міряти? от звідси, від бедра, – удар виявляється таким сильним, що Дарка несамохіть розтуляє рота для вдиху, а тоді під грудьми повільним вогнем розтікається опік: ще вчора вони з Ленцею допізна сиділи над озером у парку, спершу годували лебедів із Ленчиними шия ми, а коли лебеді попливли спати, дивились на захід сонця, на гостро, скалчасто палаючу кармазинову доріжку на воді – розширеними, як од жаху, Ленчиними очима: стільки краси – казала Ленця, її тонкі, такі тонкі, аж здавались підсиненими, повіки метеликово здригалися, – стільки в світі краси, як це все вмістити?... Знаєш, Дар, я часом до ранку не можу заснути, все думаю – голова йде обертом, як од висоти: як же це все вмістити, коли світ такий величезний?... І знаєш, – повіки замирали разом із серцем у Дарчиних грудях, над мулатськи-вивернутою, як для поцілунку, горішньою губкою знати було росяні бісеринки: наслідок невидимої оку внутрішньої надсади, – знаєш, Дар, мені здається, зі мною от-от має трапитися щось дуже прекрасне або дуже страшне, щось таке, таке, – на пальцях, що стискали край лавочки, проступали білі плями суглобів, – від чого я нарешті зумію все вмістити, охопити, розумієш?... Дарка дрібно-дрібно тремтіла всередині – не од холоду,

бо щокам і губам було гаряче, а од відчуття, наче в долонях у неї ворушиться метелик, з дитинства ж бо кожен знає, що коли метеликові обдути з крилець всенький пилок, він неодмінно помре: нікого в житті – ні до того, ні після – їй так звірино-болісно не праглося захистити, ні перед ким вона не відчувала такого обмираючого, до повного отерпу кінцівок і нутра, захвату, як тоді перед Ленцею, всі пізніші зв'язки були тільки сколками, відблисками з цього почуття, як оті лелітки кармазинового вогню на воді (тро-о-ошки щось подібне в коханні з людиною, коли, роз'єднавшись, розпавшись тілами, по якійсь хвилі знову ненаситно-стражденно тягнешся до нього, бо не знаєш, що ще можна зробити з цією нерозчинною, як стіна, плоттю, окрім як повторно прийняти в себе, бо нема способу злитись назавше і всім еством – так, щоб уже не роз'єднуватись, – але то грубіше, примітивніше; взагалі від часу, коли обростаєш усвідомленою плоттю, все робиться дедалі простішим і однолінійнішим, – а може, здогадується тепер Дарка, може, бути сестрою: старшою сестрою – то такий самий прирощений інстинкт, як і бути матір'ю, і украдене в неї, самотності дитини в батьків, сестринство роками набрякало в ній безпритульним, щоб у слухну мить всією вагою обрушитись на Ленцю – Ленцю, котра вочевидь потребувала чогось іншого?...), – оглушена й осліплена, Дарка низько схилилась над зошитом, намагаючись не дивитись на Ленцю в кутку, хоч та знай жалісно осміхалася до неї звідтам кутиком рота, мов знала, про що вони тут шелестять із Маринкою Вайсберг: те, що вчора Ленця так безоглядно повірила їй найкоштовнішу, найкрихітлішу частину себе, означало для Дарки свого роду присягу на абсолютну й беззастережну вірність, тож, крім урази кожного люблячого від того, що люблений виявляється непрозорим, що поза нами провадить якесь своє життя і може мати від нас якісь секрети (міряться ногами з дурепою Маринкою, хихикати, тулитись стегнами одна до одної, піддерши пелен у, мені вона ніколи не пропонувала такого, геть і згадки не було...), – крім цього, тут була ще й мука ображеної любові, яка вимагає всього нараз, негодна вдовольнитися урізаними порціями, і тому приречена постійно ставити під сумнів справжність отриманого: невже вчора вона мені брехала, як можна бути такою, такою – облудною, Дарка точно пам'ятала, що на думку їй спало саме це слово, на перерві вона продибала повз Ленцю в гордому мовчанні, цілий наступний урок пішов на оговтування, на відтерпання оголошених змислів, а вже на наступній перерві Ленця підступилась до неї сама: ти що, ти сердисься на мене?... Мені треба з тобою поговорити, – мовила Дарка не своїм голосом, що стояв лубом десь у стиснутій гортані й ніяк не проковтувався. Після уроків вони знову сиділи в парку над озером, удвох оповиті, як казковий герой хмарою, грозиво нагуслим повітрям шекспірівської трагедії: зрада – розрив – розлука, Ленця, виблискуючи повними колючих сліз очима, пристрасно запевняла Дарку, що з Маринкою – то було давно, в підтексті малось на увазі, до Дарки, – що то все «глупості», які не мають жодного значення, і Дарка, внутрішньо відразу розвиднившись, мов виїнята з-під обвалу, якийсь час іше, проте, вдавала ображену, трохи з вродженого почуття композиції, а трохи й несвідомо виторговуючи тим од Ленці вже нових поступок, нових гарантів безроздільної й виключної до-себе-належності: сценарій, який потім незмінно повторювала з усіма чоловіками, тим більше що з ними це виходило набагато легше, Ленця ж була гутаперчевою, як та пікассівська гімнастка, знай шугаючи в обхід Дарчиного натиску, мов на гойдалці, туди-сюди, від розпачливого каяття до раптового впадання в якусь повну неприсутність, схожу на транс, із заслуханістю в себе, а то знов із напівістеричними пориваннями декламувати Дарці вголос якісь вірші, що мають «усе пояснити» (віршами вони в той рік засипали одна одну до

знемоги), – тож котроїсь небезпечної миті вкінці вимучена цими кидками Дарка почула власний крик: «Прости мені!» – і далі було сповзання вділ уздовж Ленчиних обтягнених золотистим капроном нагрітих колін, обіймаючи їх руками, і одночасне жадібне вдихання, крізь сльози, їх несподівано рідного, хлібного запаху, – запаху домівки, до якої врешті прибиваєшся після довгих мандрів, у спальні над дверми щілина світла з батьківської кімнати, давай я підіб'ю тобі подушку, лоскотно-духмяний, як шерстка кошеняти, пух її волоссячка в тебе на щоці, скуленість двох дівчаток під одною ковдрою, втуляння в себе навзаєм, перешіптування, зненацька нестримне пирскання сміхом, просто у вухо, та ну тебе, оглушила, – така сама, як ти, але інша, ось що таке сестра, ось що я зараз стискаю в обіймах, тісно, так тісно, що тісніше не буває, – щоб уже ніколи не відпустити, – двійко шалено сплечених між собою дівчаток на лавочці вечірнього парку, її припухлі горбочками груденята під шкільною формою вчавлено у твої, її вії лоскотують тобі ший, – як і героя в тій казці, послана богами хмара зробила їх невидимими для стороннього ока – ніхто не йшов по доріжці, ніхто не шарудів падолистом, не було кому здивуватися, коли Ленця, зціловуючи вологі доріжки з Дарчиних щік, притислась губами до її губ і на мить завмерла, задихнувшись, її серденько гупало Дарці всередині, й обидві злякано заклакли, не знаючи, що робити далі, а тоді Дарка враз відчула в себе між губами щось бистре, мокре, солонувате на смак і якесь непомірно велике – воно плавало в неї в устах, наче гола гаряча рибина, затуливши тьмою весь світ, і вона не одразу збагнула, що то Ленчин язик, а збагнувши, затряслася вже од якогось нового, незрозумілого плачу, із силою вхлипуючи його в себе разом із Ленчиним язиком, ще дужче стискаючи руками худеньке тільце: гострі, мов крильця, лопатки, поздовжня клавіатура випнутих хребців під шорсткою форменою тканиною, мов спалахом, навернули на гадку найперше потрясіння живим, либонь, десь із третього року життя: в кошику, на дні, – манюне, пухнасте біленьке кроленятко, над яким зацікавлена була в безруху, мов заворожена, не в змозі ані відступитись, ні одвести погляду, доки хтось із дорослих не спитав згори: «Що, хочеш узяти собі?» – до тієї миті вона лиш намагалась якось упоратися з відкриттям, що таке чудо живе і рухається, і ось прийшла пряма підказка, що з цим відкриттям робити: чудо можна було мати (у два роки, у цьому найчеснішому людському віці, «мати» означає тільки одне – від повноти почуттів укласти до рота і, бажано, проковтнути, як це чинилося з пелюстками найгарніших квітів на клумбі у дворі: відскубувалося й жувалося, гіркий смак і зеленкувата при відпльовуванні слина, причім із роками такий первісний смисл аніскілочки не міняється, хіба що затуманюється), – треба прожити вік, щоб зрозуміти, що колись давно дорослі тебе одурили, – що насправді нічого живого: ні квітки, ні кроленяти, ні людини, ні країни, – мати якраз і не можна: їх можна тільки знищити, тим єдиним ствердивши факт посідання.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (<http://www.litres.ru/oksana-zabuzhko/d-vchatka/?lfrom=362673004>) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Примечания

1

Схильні до змагання.

2

Схильні до співпраці.